



Araştırma Makalesi

EVLİLİK ÖNCESİ DANIŞMANLIK EĞİTİMİNİN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN EŞ SEÇİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE ETKİSİ

The Effect of Pre-marriage Counseling Education on the Opinions of Nursing Students Related to Wife Selection

Hatice OLTULUOĞLU¹, Funda KAVAK²
^{1,2}İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi

ÖZ

Giriş: Sağlam ilişkiler sonucunda kurulan evlilikteki ilişkilerin uyumlu bir şekilde sürdürülmesi için evliliğe hazır olma ve evlilik ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Bu nedenle gençleri evliliğe hazırlamak ve evlilik öncesi ilişkileri geliştirmek için danışmanlık eğitimi önemlidir. Bu araştırma evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin eş seçimiyle ilgili görüşlerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Araştırma ön test-son test kontrol gruplu yarı deneme modeli olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bir Üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz döneminde seçmeli ders alan toplam 200 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme yapılan güç analizi ile 0.05 güven aralığında, 0.95 evreni temsil etme yeteneği ile 60 hemşirelik öğrencisi (30 kontrol, 30 deney) olarak belirlenmiştir. Araştırma Anket Formu ve Romantik Eş Seçimi Ölçeği (REST) kullanılarak Eylül 2016-Ocak 2017 tarihleri arasında bir üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinde yapılmıştır. Araştırmada kontrol grubuna herhangi bir girişimde bulunulmazken deney grubuna evlilik öncesi danışmanlık eğitimi verilmiştir.

Bulgular: Araştırmada kontrol grubunun eğitim öncesi REST toplam puan ortalaması 85.26±6.06, son test REST toplam puan ortalaması 85.03±5.20 dir. Müdahale grubunun eğitim öncesi REST toplam puan ortalaması 82.30±8.37, son test REST toplam puan ortalaması 87.60±8.54 tür. Kontrol ve müdahale grubunun eğitim öncesi ve sonrası REST toplam puan ortalamasına bakıldığında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Tartışma ve Sonuç: Araştırmada deney grubunda evlilik öncesi danışmanlık eğitim sonrası REST toplam puan ortalamasında artış olmuştur. Evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin öğrencilerin eş seçimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu doğrultuda hemşirelik lisans derslerine evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin eklenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Öğrenci, Eş Seçimi, Evlilik Öncesi Eğitim

ABSTRACT

Introduction: In order to maintain harmonious relations in marriage established as a result of solid relationships, it is necessary to be prepared for marriage and to have knowledge about marriage relations. For this reason, counseling education is important to prepare young people for marriage and to improve pre-marital relationships. This research was conducted to determine the effect of premarital counseling education on the opinions of nursing students regarding their partner selection.

Material and Methods: The study was conducted as a semi-trial model with pre-test and post-test control groups. A total of 200 nursing students who took an elective course in the fall semester of the 2016-2017 academic year of the University of Health Sciences of a university formed the universe of the research. The sample of the research was identified as power of 60 nursing students (30 controls, 30 experiments) with the ability to represent 0.95 universities at a confidence interval of 0.05. The research was conducted at the faculty of health sciences of a university between September 2016 and January 2017 using the Survey Form and the Romantic Spouse Selection Scale (REST). Pre-marital counseling training was given to the experimental group when no attempt was made to the control group in the study.

Findings: The pre-training REST total score average of the control group was 85.26 ± 6.06, and the final test REST total score was 85.03 ± 5.20. The pre-training REST total score average of the intervention group was



82.30 ± 8.37, and the final test REST total score average was 87.60 ± 8.54. The difference between control and intervention group before and after training was statistically significant ($p < .05$).

Conclusion and Recommendations: There was an increase in the average REST total score after the premarital counseling training in the study group. It was seen that pre-marriage counseling training positively influenced the selection of students. In this respect, it is advisable to add pre-marriage counseling training to nursing undergraduate courses.

Keywords: Nurse, Student, Wife Choice, Pre-marriage Training

GİRİŞ

Aile toplumun temel taşıdır. Toplumun refahı, mutluluğu ve güçlülüğü toplumu oluşturan aileye bağlıdır. Ailenin başlangıç birimi de evlilik kurumudur (Kasapkara & Kasapkara, 2010; Altıntaş & Atli, 2015). İnsan evlilik yoluyla kendi neslinin devamını sürdürmeyi sağlamaktadır. Evlilik aynı zamanda insanın düzenli yaşamasını, yaşamdan doyum almasını ve yaşadığı topluma uyumlu bir kişi olarak hizmet etmesini sağlamaktadır (Yılmaz & Kalkan, 2010; Bacanlı, 2011).

İnsanlar hayatları boyunca karar vermelerini gerektiren durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Hayattaki en önemli kararlardan birisi eş seçimi ve evlenmeye karar vermektir (Kılınç vd., 2007; Bozgeyikli & Toprak, 2013). Eş seçimi, bireyin toplumdaki yerini, yaşantısını ve geleceğini etkileyen önemli ve karmaşık bir süreçtir (Yıldırım, 2007). Evlilik ve eş seçimi bireyin gençlikten yetişkinliğe geçiş yaptığı ve belli bir olgunluğa eriştiği dönemde verilir (Özsoysal & vd., 2016). Bu dönem bireyin kişiliğinin geliştiği, fiziksel ve duygusal olgunluğa eriştiği önemli bir dönemdir (Güngör vd., 2011; Keklik, 2011). Gerek yaşam standartlarının farklılığı gerekse bilinç düzeylerindeki farklılık bakımından diğer gençlerden ayrılan üniversite gençliği; genç yetişkin nüfus içinde farklı bir konuma sahiptir (Haskan, 2014; Stahman, 2000).

Üniversite dönemi birçok genç için özellikle eş seçimi açısından önemli bir dönemdir. Gençler üniversite yaşamı boyunca birçok farklı kişiyle tanışabilmektedirler (Wilmoth, 2007). Evliliği düşünen gençler bu dönemde tanıştıkları arkadaşları arasından aradığı kriterlere uygun bireyleri kendilerine eş adayı olarak seçebilirler (Yalçın & Ersever, 2015). İki farklı bireyin yaşamlarındaki alışkanlıklar ve davranışları evlilik sürecinde birçok sorunlara neden olabilmektedir (Cobby vd., 2003). Bu nedenle eş seçimi öncesi oluşan arkadaşlık ilişkileri önemlidir. Arkadaşlık ilişkilerinde gençler kendilerini ve birbirlerini tanımakta, kendi beklentilerinin, gerçek kimliklerinin farkına varmaktadırlar (Kalkanlı & Ersanlı, 2008; Duran & Hamamcı, 2010). Bu farkındalık bireyler arasında sağlıklı bir ilişki oluşmasını ve iki ayrı kişiliğin birbiriyle bütünleşebilmesini beraberinde getirmektedir. Sağlam ilişkiler sağlıklı

evlilikler ile sonuçlanabilmektedir (Carroll & Doherty, 2003). Mutlu ve sağlıklı evlilikler eş seçiminin bilinçli ve iyi yapılmasına bağlıdır (McGeorge & Carlson, 2006).

Sağlam ilişkiler sonucunda kurulan evlilikteki ilişkilerin uyumlu bir şekilde sürdürülmesi için evliliğe hazır olma ve evlilik ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir (Cobby vd., 2003). Bu nedenle gençleri evliliğe hazırlamak ve evlilik öncesi ilişkileri geliştirmek için evlilik öncesi danışmanlık eğitimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Evlilik öncesi danışmanlık eğitimi, çiftlerin birbirini tanımalarını, evlilik hakkında bilgilendirmeyi, evlendikleri zaman ilişkilerini geliştirmelerini sağlamayı, aileyi güçlendirmeyi ve boşanma oranını düşürmeyi amaçlayan bir eğitim sürecidir (Yalçın & Ersever, 2005; Kalkanlı & Ersanlı, 2008). Son yıllarda yürütülen danışmanlık eğitimlerinin evli çiftlerden daha çok nişanlı çiftlerde etkili olduğu belirlenmiştir (Yalçın & Ersever, 2005). Bu alanda yapılan çalışmalarda gençlerin evliliğe hazırlıkta evlilik öncesi danışmanlık eğitimlerine katılmayı istedikleri saptanmıştır (Altıntaş & Atli, 2015).

Bu araştırma evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin eş seçimiyle ilgili görüşlerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL/ METOD

Bu araştırma ön-test, son-test ve kontrol gruplu yarı deneme modeli ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bir Üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz döneminde seçmeli ders alan toplam 200 hemşirelik 3. ve 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme yapılan güç analizi ile 0.05 güven aralığında, 0.95 evreni temsil etme yeteneği ile 60 hemşirelik öğrencisi (30 kontrol, 30 müdahale) olarak belirlenmiştir. Müdahale ve kontrol grubu öğrencilerin isimleri listelenip basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanmış olan kişisel veri toplama formu; yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, aile tipi olmak üzere toplam 4 sorudan oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan Romantik Eş Seçimi Ölçeği (REST) 2003 yılında Cobb vd. tarafından geliştirilmiş olan 7 likertli ölçek; 2011 yılında Güngör ve ark. tarafından Türkçe'ye 5 likertli olarak uyarlanmıştır (Güngör vd., 2011). Veriler Eylül 2016- Ocak 2017 tarihleri arasında Anket Formu ve REST ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada kontrol ve müdahale grubuna ön test olarak Anket Formu ve REST ölçeği uygulanmıştır. Ön test sonrasında müdahale grubuna haftada 120 dakika süre ile toplam 13 hafta evlilik öncesi danışmanlık eğitimi verilmiştir. Evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin içeriği Tablo 1'de gösterilmiştir.

Kontrol grubuna ise bu süreçte herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. 13 haftanın sonunda hem kontrol hem müdahale grubuna son test olarak REST uygulanmıştır.

Araştırma için fakülte yönetiminden izin alınmıştır. Müdahale ve kontrol grubu öğrencilerine araştırma hakkında bilgi verilmiş, sözel izinleri alınmıştır. Verilerin analizinde yüzdeler dağılım, ortalama, Kruskal Wallis, Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablo 1. Evlilik Öncesi Danışmanlık Eğitiminin İçeriği

HAFTA	İÇERİK
1.Hafta	Öğrencilerle Tanışma Eğitimin Amacı ve İçeriğinin Tanıtılması
2.Hafta	Danışmanlık Becerilerini Tanımlanması
3.Hafta	Üreme Sağlığının Tanımlanması
4.Hafta	Aile ve Evlilik Kavramlarının Tanımlanması
5.Hafta	Eş Seçimini Kriterlerinin Belirlenmesi
6.Hafta	Evlilik Öncesi Bireyler Arasındaki Kişiler Arası İlişki Uyumunun Tanımlanması
7.Hafta	İlişkinin Değişik Aşamalarında Erkek ve Kadın Arasındaki Farklılıklar ve Benzerliklerin Belirtilmesi
8.Hafta	Akraba Evliliği ve Risklerinin Açıklanması
9.Hafta	Adölesan Gebelik ve Risklerini, Kalıtsal Kan Hastalıklarını Açıklanması
10.Hafta	Kan Uyuşmazlığı ve Risklerini Açıklanması
11.Hafta	Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Tanımlanması
12.Hafta	Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunma Yollarının Belirtilmesi
13.Hafta	Danışmanlıkta Ruh Sağlığının Değerlendirilmesinin Açıklanması

BULGULAR

Araştırmada kontrol ve deney grubundaki bireylerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde; kontrol grubunun tamamının, deney grubunun % 93.9 ‘ü 18-24 yaş aralığında olduğu, kontrol grubunun % 60.0’inin ve deney grubunun % 66.7’sinin en az 3 kardeş oldukları ve her iki grubun sırası ile (% 38.7, % 43.3) ortanca kardeş olduğu, kontrol grubunun % 87.1’inin, deney grubunun % 90.0’inin çekirdek aileye sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Kontrol ve Deney Grubunun Tanıtıcı Özellikleri (n=60)

Tanıtıcı Özellikler	Kontrol Grubu		Müdahale Grubu	
	n	%	n	%
Yaş				
18-24	30	100.0	28	93.3
25-31	0	0	2	6.7
Kardeş Sayısı				
1	0	0	2	6.7
2	12	40.0	8	26.7
3 ve üzeri	18	60.0	20	66.7
Doğum Sırası				
İlk	9	29.0	13	43.3
Ortanca	12	38.7	13	43.3
Son	9	29.0	4	13.3
Aile Tipi				
Çekirdek	27	87.1	27	90.0
Geniş	3	9.7	3	10.0

Araştırmada kontrol grubunun eğitim öncesi REST toplam puan ortalaması 85.26 ± 6.06 , son test REST toplam puan ortalaması 85.03 ± 5.20 dir. Müdahale grubunun eğitim öncesi REST toplam puan ortalaması 82.30 ± 8.37 , son test REST toplam puan ortalaması 87.60 ± 8.54 tür. Araştırmada kontrol ve müdahale grubunun eğitim öncesi REST toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Kontrol grubunun eğitim öncesi ve sonrası REST toplam puan ortalaması arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$). Müdahale grubunun eğitim öncesi ve sonrası REST toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < .05$). Kontrol ve müdahale grubunun eğitim öncesi ve sonrası REST toplam puan ortalamasına bakıldığında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .05$).

Tablo 3. Kontrol ve Müdahale Grubu Ön Test Son Test REST Toplam Puan Ortalamasının Grup İçi ve Gruplar Arası Karşılaştırılması

Ölçek	Grup	Ön Test	Son Test	Grup İçi		Gruplar Arası	
		Ort	Ort	t	p	t	p
REST	Kontrol	85.26 ± 6.06	85.03 ± 5.20	1.609	>.05	0.263	>.05
	Müdahale	82.30 ± 8.37	87.60 ± 8.54	8.169	<.05	8.047	<.05

TARTIŞMA

Evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin eş seçimiyle ilgili görüşlerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bulguları literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmada kontrol grubunun ön test-son test REST toplam puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Kontrol grubunda eğitim sonrası REST toplam puan ortalamasında çok fazla değişiklik meydana gelmemiştir. McGeorge & Carlson (2006) evlilik öncesi eğitimin evliliğe uygunluğu belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada kontrol grubunda herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir (McGeorge & Carlson, 2006). Yalçın & Ersever (2015) ilişki geliştirme eğitiminin ilişki doyumuna ve eş seçimine etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada kontrol grubunda çok az değişiklik oluşmuştur (Yalçın & Ersever, 2015). Araştırmanın sonuçları literatürle benzerlik göstermektedir.

Araştırmada deney grubunda ön test son test REST toplam puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.05$) Deney grubunda eğitim sonrasında REST toplam puan ortalamasında yükselme olmuştur. Bu durum evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin hemşirelik öğrencilerin eş seçimi ile ilgili görüşlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Duran & Hamamcı (2010) öğrencilerde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin iyi bir eş seçimi için evlilik öncesi danışmanlık eğitimi almak istediklerini tespit etmiştir (Duran & Hamamcı, 2010). Avcı (2010) üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin evlilik öncesi ilişkilerinde sıkıntı yaşadığını ve bu nedenle evlilik öncesi danışmanlık eğitimi almak istediklerini belirlemiştir (Avcı, 2010). McGeorge & Carlson (2006) evlilik öncesi eğitim programının etkinliğini belirlemek amacı ile yaptıkları bir çalışmada evlilik öncesi eğitim programına katılan bireylerin evliliğe uygunluk ve evlenme isteğinin kontrol grubuna oranla yüksek olduğu yüksek olduğu belirlenmiştir (McGeorge & Carlson, 2006). Bir toplumun geleceğini oluşturan gençlerin sorunsuz ve mutlu bir evlilik sürdürmeleri için ilişki geliştirme ve evlilik yaşantısı ile ilgili eğitim programlarının verilmesi önemlidir. Gençler evlilik ile ilgili bilgileri genellikle ailelerinden, arkadaşlarından ve yakın çevrelerinden almakta veya gözlemleri sonucunda bilgi edinmektedir. Evlilik öncesi danışmanlık eğitimi çiftlerin birbirlerini tanmasını sağlayarak, evlilikte ihtiyaç duyulan becerileri geliştirip bireyler arasındaki ilişkiyi pekiştirmektedir.

Araştırmada kontrol ve deney grubunun son test REST toplam puan ortalaması karşılaştırıldığında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Yalçın & Ersever (2015) ilişki geliştirme programının üniversite öğrencilerinin ilişki doyumuna etkisini

belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada eğitime katılan üniversite öğrencilerinin, katılmayanlara göre ilişki doyumu puanlarında anlamlı bir artış olduğu ve eş seçimine yönelik görüşlerinin olumlu yönde etkilendiği saptanmıştır (Yalçın & Ersever, 2015). Kalkan & Ersanlı (2008) evli bireyler ile yaptığı çalışmada evlilik ilişkisini geliştirme programına katılan bireylerin evlilik uyum düzeylerinin yüksek olduğu ve eş seçimlerinin olumlu olduğu saptanmıştır (Kalkan & Ersanlı, 2008). Carroll & Doherty (2003) evlilik öncesi ilişki geliştirme eğitimlerinin eşler arasındaki iletişim arttırdığını ve eş seçimini olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir (Carroll & Doherty, 2003). Bu sonuç deney grubuna verilen evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin eş seçiminde etkili olduğunu göstermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda evlilik öncesi danışmanlık eğitiminin, eğitime katılan hemşirelik öğrencilerinin evliliği daha gerçekçi bir yaklaşımla değerlendirmelerine, eş adaylarıyla aralarındaki iletişim farklarını öğrenerek etkili iletişim becerilerini öğrenmelerine ve eş seçerken nelere dikkat etmelerini gerektiğine yardımcı olacak nitelikte olduğu görülmüştür. Araştırmanın daha büyük örneklem gruplarında ve yetişkinlerde tekrarlanması, lisans eğitimlerine evlilik öncesi danışmanlık eğitimi dersinin eklenebilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Altuntaş S & Atli A. Eş seçme stratejileri envanteri geliştirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2015; 12(32):123-135.
- Bacanlı H. Eş seçimi tercihleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2011; 2(15):7-16.
- Bozgeyikli B & Toprak E. Üniversiteli gençlerin eş seçim kriterlerinin sıralama yargularıyla ölçeklenmesi *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2013; 1(1): 132-137.
- Carroll JS & Doherty WJ. Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A meta-analytic review of outcome research. *Family Relations*, 2003; 52(2):105-118
- Cobby NP & Larson JH. Watson WL. Development of the attitudes about romance and mate selection scale. *Family Relations*, 2003; 52(3):222-231.
- Duran Ş & Hamamcı Z. Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve çatışma iletişim tarzları üzerine etkisinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2010; 11(6):87-99.
- Güngör HC, Yılmaz M, Balcı Çelik S. Romantizm ve eş seçimi tutum ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2011; 4(3):180-190.
- Haskan Avcı Ö. Üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilerde problem yaşadıkları ve eğitim almak istedikleri konular. *Ege Eğitim Dergisi*, 2014; (15)1:279-299.
- Kalkan M & Ersanlı E. Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik ilişkisini geliştirme programının evli bireylerin evlilik uyumuna etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2008; 8(2).963-986.



- Kasapkara A & Kasapkara B. 20–30 yaş grubu bekar erkeklerin eş seçimine yönelik tutumları ve eşten beklentilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2010; 7(34):792-800.*
- Keklik İ. Mate selection preferences of Turkish university students. Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research, 2011; 44(1):129-148.*
- Kılıç D, Kaygusuz C, Bağ B, Tortumluoğlu G. Üniversite öğrencilerinin eş seçimine ve evliliğe ilişkin görüşleri. Sağlık ve Toplum Dergisi, 2007; 17(1):32-42.*
- McGeorge CR, Carlson TS. Premarital education: An assessment of programme efficacy. Contemporary Family Therapy. 2006; 28(1):165-190*
- Öz Soysal FS, Uz Baş A, Aysan F. Evlilik beklentisi ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016, 12(1):119-128.*
- Stahmann R. Premarital counselling: A focus for family therapy. Journal of Family Therapy, 2000; 163(22):104-116.*
- Wilmoth JA. survey of marriage preparation provided by assemblies of god pastors in oklahoma. Journal of Sex and Marital Therapy, 2007; 2(5):20-33.*
- Yalçın İ & Ersever O. İlişki geliştirme programının üniversite öğrencilerinin ilişki doyum düzeylerine etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2015; 30(2): 185-201*
- Yıldırım İ. Üniversite öğrencilerinin eş seçme kriterleri. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2007; 3(27):15-26.*
- Yılmaz T & Kalkan M. Evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının çiftlerin ilişki doyum düzeylerine etkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 2010; 10(1):1893-1920.*